

שאלות ותשובות

169	פרטיות מול אחריות: התערבות בטלפון האישי
172	זוגיות מאתגרת
174	בעל אלים

פרטיות מול אחריות: התערבות בטלפון האישי

שאלה:

הבת שלי, החלה בתקופה האחרונה להסתגר בחדרה, נראית עצובה ומופנמת, ואינה מדברת עם איש – אפילו לא עם חברותיה הקרובות. אני כאם מאוד דואגת לה, מרגישה שמשהו חמור עובר עליה, אך כל ניסיונותיי לשוחח עמה או לעודד אותה לשתף – לא נושאים פרי. אני חוששת שאולי היא מתמודדת עם קושי גדול או אף סכנה, ושוקלת לבדוק את הטלפון הנייד שלה כדי להבין מה עובר עליה. האם מותר לי, מבחינה הלכתית, לעיין בטלפון של בתי ללא רשותה?

תשובה:

הטלפון הנייד בימינו אינו רק מכשיר לתקשורת, אלא משמש למעשה כיומן אישי, מקום לשיחות פרטיות, התכתבויות, תמונות, מחשבות ותכנים רגישים – ממש כמרחב האישי והפנימי של האדם. בשל כך, ההלכה הרואה חשיבות בשמירה על פרטיותו של כל אדם¹, ובפרט בעניינים אישיים, קיימת גם כלפי מכשיר הפלאפון. תקנת רבנו גרשום, הידועה כ"חדר"ג", קובעת במפורש כי "אסור לאדם לקרוא באיגרות חברו בלא רשותו", ומכאן נגזר איסור ברור לעיין במסמכים, מכתבים או תכנים אישיים של אדם אחר, אפילו אם מדובר בילדך. יש מהפוסקים שראו בכך גם הרחבה של איסור רכילות, שכן חשיפה של פרטים נסתרים של אדם אחר – גם אם לא נאמרו

---

1. עיין 'האזנת סתר', הרב שלמה דיכובסקי, תחומין יא עמוד 299.

לאחרים – מהווה פגיעה בפרטיותו. כך כתב רבי יעקב חגיז בשו"ת 'הלכות קטנות' (חלק א, סימן רע"ז): "יש איסור לבקש ולחפש מסתוריו של חברו, ומה לי 'לא תלך רכיל' לאחרים או לעצמו", כלומר, עצם החדירה למרחב הפרטי של אדם היא אסורה, גם אם לא מתכוונים להעביר את המידע. יסוד הדברים נלמד מדברי חז"ל המחייבים להקים מחיצה בין חצרות סמוכות כדי למנוע "היזק ראייה", והרמב"ן מסביר בחידושו למסכת בבא בתרא (ב, ב): "משום לשון הרע ומשום צניעות" – כלומר, פרטיותו וצניעותו של אדם מחייבות למנוע חדירה למרחב האישי שלו.

בנוסף לכך, בעל 'שולחן ערוך הרב' (הלכות נזקי ממון יא) הדגיש שאסור להביט או לבדוק בלי ידיעת האדם אפילו מעשים תמימים שהוא עושה בביתו, משום שייטכן והוא אינו רוצה שאחרים יראו אותו או יידעו על מעשיו הפרטיים. וכן מפורסם חרם דרבנו גרשום, האוסר לקרוא מכתב או איגרת של חבר בלי רשותו, והפוסקים דימו לכך גם כל מסמך פרטי – לרבות הודעות ודואר אלקטרוני².

ככלל, אין היתר לעיין בטלפון של אדם אחר – ובכלל זה גם של בתך – ללא רשותו המפורשת, משום שמדובר בפגיעה בפרטיותו ובאמון הבסיסי שבין הורים לילדיהם. יחד עם זאת, ישנו כלל הלכתי הקובע כי כל התורה כולה נדחית מפני פיקוח נפש, כפי שנאמר "וחי בהם" (ויקרא יח, ה) – וחז"ל דרשו: "שיחיה בהם ולא שימות בהם" (יומא פה, ב). כלומר, כאשר קיים חשש ממשי לפגיעה חמורה בנפש, מותר לעבור על איסורים מסוימים כדי להציל נפש אדם מישראל. כך כתב רבי חיים פלאגי בספרו 'חקקי לב' (יורה דעה סימן מ"ט): "נראה לעניות דעתי, שמה שפותח איגרת הגוי הוא בכדי להציל את עצמו, ולהיות מציל מידם. נראה דבכהאי גוונא לא גזר רבנו גרשום והיתר גמור הוא... וכמה דברים התירו חז"ל משום דבר האבד ובמציל מידם".

---

2. שו"ת שבט הלוי, ח"ט סי' לד; הרב יעקב אריאל, שו"ת באהלה של תורה, ח"א סי' ע"ט.

כלומר, כאשר יש חשש לסכנה או הפסד, גזרות איסור פרטיות נדחות מפני הצלת נפש, מצוקה חמורה או סכנת נזק גדול.

לכן, אם מדובר במצב מתמשך שבו הבת מסתגרת ואינה מתקשרת, וכל הניסיונות לפתוח שיחה או לקבל מידע בדרכים אחרות כשלו, ויש יסוד סביר לחשוש שמא היא מתמודדת עם מצוקה קשה, דיכאון, פגיעה או סכנה אחרת – מותר לעיין בטלפון שלה, אך יש לעשות זאת בזירות רבה, ולהסתפק בעיון במה שיכול לשפוך אור על מצבה בלבד, מבלי לפגוע בפרטיותה מעבר לנדרש.

עם זאת, יש לזכור שהדרך הטובה ביותר להתמודד עם מצבים כאלה היא לפתח מראש שיח פתוח, חם ומזמין עם ילדינו, כך שירגישו בטוחים לשתף אותנו בקשיים, וידעו שאנו כתובת תומכת ואוהבת. פעמים רבות, יצירת אווירה של אמון והקשבה תביא את הבת לשתף מרצונה, מבלי שנצטרך להפר את פרטיותה. רק כאשר כל הדרכים האחרות מוצו, והחשש לסכנה ממשית קיים, ניתן להסתמך על עיקרון פיקוח נפש ולפעול בהתאם.

לסיכום: ההלכה אוסרת לעיין בטלפון של אדם אחר ללא רשותו, מתוך שמירה על פרטיותו, אך כאשר יש חשש אמיתי לפיקוח נפש, מותר לעיין במה שנדרש לצורך בירור המצב. פעולה זו מותרת רק כאשר ישנה עילה רצינית לחשש, ומתוך אחריות למען שלום הילדה ולמניעת אפשרות של סכנה.

זוגיות מאתגרת |

שאלה:

איך יכול להיות שיש פער כל כך גדול בין הרצון שלי ושל אשתי לזוגיות טובה ומכבדת, לבין החוויה היומיומית שאנו חווים, של פיצוצים ויכוחים טיפשיים על הדברים הכי קטנים שבעולם?

תשובה:

הדרך להתמודד עם הקונפליקטים היומיומיים, עוברת דרך עבודה פנימית של שני בני הזוג, בבחינת 'סור מרע ועשה טוב'. השלב הראשון הוא 'סור מרע' – זיהוי החולשות של כל אחד מאיתנו, שהן אלה היוצרות משקעים פנימיים של כאב וצער וגורמות בסופו של דבר להתפרצות רגשית כלפי הדמות הקרובה אלינו ביותר. עלינו להתגבר על החרדות הפנימיות ולחשוף את חולשותינו ללא פחד, ולוותר על האגו והכבוד המונעים מאיתנו לבחור בחירות אמיתיות. רק כך ניתן יהיה לשבור את מעגל הכאב ולבנות מחדש את הקירבה. חז"ל (בבא מציעא נט, ע"א) מדגישים את הרגישות המיוחדת הנדרשת בהתנהלות עם בת הזוג, אשר "מתוך שדמעתי מצויה אונאתה קרובה". על כן, יש לשנות ראש' ולעבור מעמדה של 'לעומתיות' לעמדה של שחרור וקבלה אמיתית אחד של השני, לוותר על הצורך בשליטה ובהוכחת צדקתנו, ללמוד להתנהג באסרטיביות אך מבלי להזדקק לתוקפנות, לפתח אמפתיה והבנה הדדית ולהגיע למקום של התרגשות ואינטימיות בינינו – מקום שהיה בעבר וכנראה נשחק והיה חסר למשך זמן³.

---

3. במקרה שאחד מבני הזוג סובל מהפרעה נפשית הרי שהטיפול יהיה שונה לחלוטין ומותאם לצורך הספציפי הזה.

השלב השני הוא 'עשה טוב' – שיקום האמון ההדדי בינינו מתוך ידיעה כי הדרך לאושר, לשמחה ולברכה אמיתית בחיים עוברת אך ורק דרך בן הזוג. זו מהות הדרכת חז"ל לאהוב את אשתו כגופו ולכבד אותה יותר מגופו (יבמות סב, ע"ב). יש לראות את בן או בת הזוג כפי שהם באמת ולא כפי שהיינו רוצים שיהיו, ולקבל את המורכבות ואת הניואנסים של הקשר. יש לפתח תקשורת פתוחה, כנה ורגישה, המבוססת על כבוד ועל הערכה הדדית אמיתית, כי באמת זהו הרצון הפנימי של שנינו – לתת הכול למען המשפחה ולחיות באושר ובאהבה. כאשר מאמצים מבט זה, חושפים ומגלים את הכוח הפנימי המצוי בברית שנכרתה בינינו בנישואין. ואז מגיע חלקו של בורא עולם אשר משרה את השלום האמיתי והיציב בין גבר ואישה על אף שהם הפכים זה לזו, שהרי הקב"ה מייעד לנו חיים של אהבה ואחדות שהשכינה שורה בהם.

| בעל אלים

שאלה:

אני מתמודדת מזה תקופה ממושכת עם יחס משפיל מבעלי - יחס שכולל לא רק מילים קשות, השפלות וצעקות, אלא לעיתים אף דחיפות פיזיות, אשר אמנם אינן מתרחשות מדי יום, אך תדירותן - פעם בשבוע לפחות - כבר הפכה לתופעה קבועה בחיי. יש לנו שלושה ילדים צעירים, ומתוך דאגה עמוקה לשלומם הנפשי ושמירה על התא המשפחתי, אני בוחרת להבליג, להכיל את הפגיעה ולהתאפק מלעורר מהומה או לנקוט צעדים מעשיים מתוך תקווה להגן עליהם ולא להגיע לפרידה ולגירושין; כל זאת כדי לא להרע את מצבם של הילדים. האם זו בחירה נכונה וצודקת לפי התורה - להמשיך לספוג את הסבל האישי בשם טובת הילדים?

תשובה:

המצב שאת מתארת הוא כואב וקשה מאוד, וחשוב להדגיש שאין בכך כל תועלת אמיתית להבליג ולספוג פגיעות נפשיות או פיזיות מצד בן הזוג, גם לא עבור מטרה נעלה של שמירה על שלמות המשפחה. ראשית, חשוב להבין שאין בכך תועלת - לא לך ולא לילדים, שכן אווירה של פחד, טרור והשפלה יוצרת נזק נפשי חמור לכולם וסביר להניח שהילדים כבר מרגישים ונספגים באווירה הקשה בבית, דבר שעלול לגרום להם נזק נפשי ממשי כבר עתה. מעבר לכך, את כאישה זכאית ליחס הוגן, מכבד וראוי מבעלך, כפי שפסק הרמב"ם (הלכות אישות פרק ט"ו הלכה י"ט):

”ציוו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי ממונו, ולא יטיל עליה אימה יתרה, ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רוגז”⁴.

הרמב”ם מדגיש שעל הבעל לנהוג באהבה, כבוד ודיבור נעים כלפי אשתו, ללא צעקות והפחדות, ובוודאי שאין מקום לאלימות מכל סוג שהוא.

במקרה של אלימות מתמשכת, יש בכך עילה מוצדקת לחלוטין לסיים את הקשר, כפי שפסק הרמ”א בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קנ”ד סעיף ג’):

”איש המכה אשתו, עבירה היא בידו כמכה חבירו. ואם רגיל הוא בכך, יש ביד בית דין לייסרו ולהחרימו ולהלקותו בכל מיני ריודי וכפייה, ולהשביעו שלא יעשה עוד; ואם אינו ציית לדברי בית דין – יש אומרים שכופין אותו לגרש, ובלבד שמתרין בו תחילה פעם או פעמיים, כי אינו מדוך בני ישראל להכות נשותיהם”.

כלומר, ההלכה רואה בחומרה רבה כל צורה של אלימות כלפי האישה, ובית הדין מחויב לפעול נגד האיש, להענישו ואף לכפות עליו את הגירושין במקרים חמורים⁵. כל מה שאמרו חז”ל על החומרה של גירושין ופרוק בית, אין כוונתם למקרה זה שבו ברור שהאלימות מנוגדת בתכלית לציווי האלוקי.

---

4. עיין שו”ת הרשב”א המיוחסות לרמב”ן, סימן קב “אין לבעל להכות ולענות אשתו, שלחיים ניתנה ולא לצער, ואדרבא צריך לכבדה יותר מגופו... ואם הוא מכה ומצער שלא כדין והיא בורחת – הדין עמה, שאין אדם דר עם נחש בכפיפה”.

5. עיין בפסק דינו של בית הדין הרבני בתל-אביב בתיק (057449217-21-2) “התעללות נפשית באשה ובילדים לא זו בלבד שלא פחותה היא מהפעלת אלימות פיזית כלפיהם, אלא שגרועה היא ממנה, שהרי אלימות פיזית גם אם היא נמשכת הוא ענין של התפרצויות שאולי ניתנות לתיקון כמו זו הפגיעה הפיזית בזולת, אבל פגיעה בנפשם של האשה והילדים מתוך מגמה מכוונת... הפגיעה הנפשית בזולת וקל וחומר כאשר נעשית במכוון קשה לריפוי עשרות מונים אם בכלל ניתן לתקן את המעוות, לפיכך חויב הבעל בגט”.

מעבר לזה, חשוב להבין כי ככל שהמצב נמשך, יש חשש אמיתי להחמרה והידרדרות – דבר המעמיד אותך ואת ילדיך בסיכון נפשי ולעיתים אף פיזי. אין כל הצדקה תורנית להקריב את שלומך האישי והנפשי על מזבח "שלמות המשפחה" המדומה, כאשר בפועל הבית מתנהל באווירה של פחד והשפלה.

לפיכך, הצעד הראשון והחיוני שעליך לעשות הוא לפנות במהירות לאיש מקצוע שיוכל ללוות אותך ולייעץ לך כיצד לפעול בדרך בטוחה ונכונה, מבלי להעמיד אותך בסכנה. יש גם מקרים שבהם התערבות מקצועית מובילה לשינוי ממשי אצל הבעל – וייתכן שהוא יסכים להתחיל טיפול ולשנות דרכיו.

לסיכום, כאשר מתקיימת בבית אלימות פיזית או נפשית – יש לפעול ולא לשתוק, אין להבליג מתוך תקווה שהדברים יסתדרו מאליהם, אלא לנהוג בגבורה לחשוף את הדברים ולהגן על עצמך ועל ילדיך – זה גם המהלך שיוביל לסייעתא דשמיא מבורא עולם.